

Inspectie van het Onderwijs
*Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap*

TECHNISCH RAPPORT MONITORONDERZOEK OR1 EN OR2 SPECIAAL ONDERWIJS

TWEEDE METING

mei 2023

1 Inhoud

1	Inhoud	2
2	Inleiding	3
2.1	Achtergrond.....	3
2.2	Onderzoeksvragen.....	3
2.2.1	<i>Resultaten (OR1)</i>	3
2.2.2	<i>Sociale en maatschappelijke competenties (OR2)</i>	4
3	Onderzoeksopzet	6
3.1	Steekproef en realisatie.....	6
3.2	Het onderzoek.....	7
3.3	Instrumentarium.....	7
3.4	Begrippen.....	8
3.4.1	<i>Onderwijskundige eenheid (oke)</i>	8
3.4.2	<i>Schoolverlaters</i>	8
3.4.3	<i>Sociale competenties</i>	8
3.4.4	<i>Intrapersoonlijke competenties</i>	8
3.4.5	<i>Interpersoonlijk competenties</i>	8
3.4.6	<i>Maatschappelijke competenties</i>	8
3.4.7	<i>Streefniveaus (van schoolverlaters)</i>	8
3.4.8	<i>Model van streefniveaus</i>	8
3.4.9	<i>Schoolnorm (van schoolverlaters)</i>	8
3.4.10	<i>Eindniveaus (van schoolverlaters)</i>	9
3.4.11	<i>Eindresultaten (van schoolverlaters)</i>	9
3.5	Analyses.....	9
3.6	Leeswijzer.....	9
4	Resultaten	10
4.1	Hoofdvraag 1: Verantwoorden so scholen zich over de eindresultaten van schoolverlaters op de vakken taal en rekenen?.....	10
4.1.1	<i>Deelvraag 1.1: Streefniveaus en schoolnorm taal en rekenen</i>	11
4.1.2	<i>Deelvraag 1.2: Streefniveaus passend bij uitstroombestemming</i>	13
4.1.3	<i>Deelvraag 1.3: Bepalen eindniveaus</i>	14
4.1.4	<i>Deelvraag 1.4: Afzetten eindniveaus tegen streefniveaus en schoolnorm</i>	16
4.1.5	<i>Deelvraag 1.5: Eindtoets</i>	17
4.1.6	<i>Deelvraag 1.6: Behaalde schoolnorm</i>	18
4.1.7	<i>Deelvraag 1.7: Vergelijking meting 1 en meting 2 OR1</i>	18
4.1.8	<i>Deelvraag 1.8: Benutting resultaatgegevens voor kwaliteitszorg</i>	19
4.1.9	<i>Deelvraag 1.9: Transparantie resultaten</i>	21
4.2	Hoofdvraag 2: Verantwoorden so scholen zich over de eindresultaten van schoolverlaters voor sociale en maatschappelijke competenties?.....	22
4.2.1	<i>Deelvraag 2.1: Streefniveaus en schoolnorm sociale en maatschappelijke competenties</i>	23
4.2.2	<i>Deelvraag 2.2: Streefniveaus passend bij uitstroombestemming</i>	26
4.2.3	<i>Deelvraag 2.3: Bepalen eindniveaus</i>	28
4.2.4	<i>Deelvraag 2.4: Afzetten eindniveaus tegen streefniveaus en schoolnorm</i>	29
4.2.5	<i>Deelvraag 2.5: Behaalde schoolnorm</i>	30
4.2.6	<i>Deelvraag 2.6: Vergelijking meting 1 en meting 2 OR2</i>	31
4.2.7	<i>Deelvraag 2.7: Benutting resultaatgegevens voor kwaliteitszorg</i>	32
4.2.8	<i>Deelvraag 2.8: Transparantie resultaten</i>	35

2 Inleiding

2.1 Achtergrond

In de periode april-juni 2019 voerden we bij een representatieve selectie van scholen voor speciaal onderwijs onderzoeken uit naar de stand van zaken van deze scholen op elementen uit de standaarden 'resultaten' (OR1) en 'sociale en maatschappelijke competenties' (OR2) uit het onderzoekskader (v)so 2017. Dit was een nulmeting. Het was de bedoeling twee jaar later opnieuw een meting uit te voeren. Vanwege de coronapandemie is de tweede meting uitgesteld. De tweede meting in het speciaal onderwijs heeft nu plaatsgevonden in de periode september-oktober 2022 op basis van het onderzoekskader (v)so 2021 en heeft betrekking op dezelfde elementen. De standaarden OR1/OR2 zijn in het nieuwe onderzoekskader niet wezenlijk veranderd. In het voortgezet speciaal onderwijs heeft de nulmeting in 2021 plaatsgevonden, de tweede meting vindt daar in 2023 plaats.

Er is een aantal redenen waarom we de standaarden OR1 en OR2 nader in beeld wilden brengen:

- De inspectie beoordeelt deze standaarden alleen wanneer scholen in aanmerking komen voor een onderzoek naar risico's, een herstelonderzoek of een onderzoek voor de waardering Goed. Op basis van deze oordelen ontstaat er geen representatief landelijk beeld van de mate waarin (v)so-scholen in staat zijn aan te tonen dat leerlingen de beoogde onderwijsresultaten naar verwachting behaald hebben.
- Ook is er onvoldoende zicht op de fases van ontwikkeling waarin de scholen zich op deze standaarden bevinden.
- In relatie tot standaard OR2 laten scholen vaak resultaten zien op het niveau van de individuele leerling. Ook verwijzen ze naar aanbod en het pedagogisch klimaat. De scholen aggregeren de individuele resultaten meestal niet om zich een beeld op schoolniveau te vormen en aan te tonen dat het aanbod en het pedagogisch klimaat tot beoogde effecten op schoolniveau leiden in termen van eindresultaten van schoolverlaters.

2.2 Onderzoeksvragen

2.2.1 Resultaten (OR1)

Centrale vraag:

Verantwoorden de scholen voor speciaal onderwijs zich over de eindresultaten van schoolverlaters op de vakken taal (technisch lezen, begrijpend lezen, spelling en mondelinge taalvaardigheid) en rekenen?

Deelvragen:

Proces

- Hebben de scholen voor schoolverlaters streefdoelen, streefniveaus en een schoolnorm geformuleerd voor de eindresultaten voor taal en rekenen?
- Passen de streefdoelen en streefniveaus voor taal en rekenen volgens de scholen bij de beoogde uitstroombestemming en het beoogde uitstroomniveau uit het ontwikkelingsperspectief van de schoolverlaters?
- Toetsen de scholen welke eindresultaten voor taal en rekenen de schoolverlaters hebben bereikt? Zo ja, op welke wijze/met welke instrumenten?
- Zetten de scholen de eindresultaten van de schoolverlaters af tegen de beoogde streefdoelen en streefniveaus en tegen een schoolnorm?

- Nemen de scholen, indien van toepassing, de verplichte eindtoets af en zetten ze de resultaten daarvan af tegen een schoolnorm?

Resultaat

- Welke eindresultaten voor taal en rekenen hebben de schoolverlaters in schooljaar 2021/2022 behaald? Wanneer de schoolverlaters hebben deelgenomen aan de verplichte eindtoets, betreft het de resultaten op de verplichte eindtoets.
- Voldoen de eindresultaten voor taal en rekenen van de schoolverlaters in schooljaar 2021/2022 aan een norm van minimaal 75%?

Vergelijking

- Hoe verhoudt het beeld van de scholen op OR1 zich bij deze tweede meting tot het beeld dat bij de nulmeting is opgedaan?

Bij deze vraag moeten de volgende kanttekeningen geplaatst worden:

- Ten tijde van de nulmeting was de afname van een eindtoets nog niet verplicht;
- Bij de afname in september/oktober 2022 kijken we terug op het schooljaar 2021/2022 waarin corona van invloed was op het onderwijs en mogelijk ook op de onderwijsresultaten van de leerlingen;
- Met de kleine aantallen en de onbetrouwbaarheden die het monitoronderzoek kenmerken, kunnen we waarschijnlijk geen trend laten zien

De standaard OR1 uit het onderzoekskader (v)so 2017 is goed vergelijkbaar met die uit het onderzoekskader (v)so 2022. Inhoudelijk is er geen wezenlijk verschil.

2.2.2

Sociale en maatschappelijke competenties (OR2)

Centrale vraag:

Verantwoorden de scholen voor speciaal onderwijs zich over de eindresultaten van schoolverlaters voor sociale en maatschappelijke competenties?

Deelvragen

Proces:

- Hebben de scholen voor schoolverlaters streefdoelen, streefniveaus en een schoolnorm geformuleerd voor eindresultaten voor sociale en maatschappelijke competenties?
- Passen de streefdoelen en streefniveaus voor sociale en maatschappelijke competenties volgens de scholen bij de beoogde uitstroombestemming en het beoogde uitstroomniveau uit het ontwikkelingsperspectief van de schoolverlaters?
- Toetsen de scholen welke eindresultaten voor sociale en maatschappelijke competenties de schoolverlaters hebben bereikt? Zo ja, op welke wijze/met welke instrumenten?
- Zetten de scholen de eindresultaten van de schoolverlaters af tegen de beoogde streefdoelen en streefniveaus en tegen een schoolnorm?

Resultaat:

- Welke eindresultaten voor sociale en maatschappelijke competenties hebben de schoolverlaters in 2020/2021 behaald?
- Voldoen de eindresultaten voor sociale en maatschappelijke competenties van de schoolverlaters in 2020/2021 aan de eigen schoolnorm?

Vergelijking:

- Hoe verhoudt het beeld van de scholen op OR2 zich bij deze tweede meting tot het beeld dat bij de nulmeting is opgedaan?

Bij deze vraag moeten we de volgende kanttekeningen plaatsen:

- Bij de afname in september/oktober 2022 kijken we terug op het schooljaar 2021/2022 waarin corona van invloed was op het onderwijs en mogelijk ook op de onderwijsresultaten van de leerlingen;
- Met de kleine aantallen en de onbetrouwbaarheden die het monitoronderzoek kenmerken, kunnen we waarschijnlijk geen trend laten zien.

De standaard OR2 uit het onderzoekskader (v)so 2017 is goed vergelijkbaar met die uit het onderzoekskader (v)so 2022. Inhoudelijk is er geen wezenlijk verschil.

3 Onderzoeksofzet

3.1 Steekproef en realisatie

Er is een op cluster gestratificeerde steekproef getrokken van 30 Nederlandse so onderwijkskundige eenheden (oke's; zie paragraaf 3.4 voor een uitleg). Hiervan is één oke vervangen door een oke uit de reservesteekproef, omdat dit oke met ingang van het nieuwe schooljaar is opgeheven. Om te toetsen of de steekproef representatief is voor de populatie na deze aanpassing is er een representativiteitsanalyse uitgevoerd. Tabel 3.1 t/m Tabel 3.4 geven de chi-kwadraat toetsen weer op de variabelen regio, stedelijkheid, denominatie en gemiddeld aantal uitstromers over drie jaar. De tabellen laten zien dat er geen reden is om aan te nemen dat de gerealiseerde steekproef niet representatief is voor de populatie op deze variabelen.

Tabel 3.1: Chi-kwadraat toets regio variabele (in percentages) gerealiseerde steekproef en populatie

	doelpopulatie	gerealiseerde steekproef
Midden	45,0	33,3
Noord/Oost	31,1	40,0
Zuid	23,9	26,7
N	280	30
Chi-kwadraat (df)	1,6 (2,0)	
P-waarde	0,449	

Tabel 3.2: Chi-kwadraat toets stedelijkheid variabele (in percentages) gerealiseerde steekproef en populatie

	doelpopulatie	gerealiseerde steekproef
Niet - matig stedelijk	30,0	40,0
Sterk stedelijk	37,1	40,0
Zeer sterk stedelijk	32,9	20,0
N	280	30
Chi-kwadraat (df)	2,4 (2,0)	
P-waarde	0,309	

Tabel 3.3: Chi-kwadraat toets denominatie variabele (in percentages) gerealiseerde steekproef en populatie

	doelpopulatie	gerealiseerde steekproef
Openbaar	19,6	16,7
Overig bijzonder	45,4	53,3
Protestants/katholiek	35,0	30,0
N	280	30
Chi-kwadraat (df)	0,7 (2,0)	
P-waarde	0,707	

Tabel 3.4: Chi-kwadraat toets gemiddeld aantal uitstromers over 3 jaar variabele (in percentages) gerealiseerde steekproef en populatie

	doelpopulatie	gerealiseerde steekproef
10-25 instromers	17,1	16,7
25-50 uitstromers	37,0	36,7
50+ uitstromers	45,9	46,7
N	281	30
Chi-kwadraat (df)	0,0 (2,0)	
P-waarde	0,997	

3.2 Het onderzoek

Het onderzoek bestond uit een schoolbezoek, waarbij één gesprek/interview met de commissie van begeleiding en directie is gehouden. Tijdens dit gesprek werd gebruik gemaakt van een Survalyzer vragenlijst, die als leidraad diende. Deze vragenlijst gaf aan welke vooraf opgestelde vragen van toepassing zijn voor de school, zodat met de school enkel de vragen besproken werden, waar ze ook een antwoord op konden geven. Tijdens dit gesprek kon de inspecteur documenten van de school inzien betreffende OR1/OR2 (denk aan school-/jaarplan, opp's etc.). Dit kon gebruikt worden ter verificatie van de uitspraken van de school en voor de inspecteur om duidelijk te krijgen welk antwoord ingevuld moest worden op een vraag uit de vragenlijst.

3.3 Instrumentarium

Voor dit onderzoek zijn in 2018-2019 twee (vergelijkbare) instrumenten ontwikkeld door inspecteurs uit de sector so: Een voor OR1 en een voor OR2. De eenheid van observatie voor dit onderzoek is oke. Het doel van de instrumenten was om n.a.v. documentanalyses van het oke en gesprekken met de commissie van begeleiding zoveel mogelijk gekwantificeerde informatie op te halen. De instrumenten zijn voor het huidige onderzoek (in 2022-2023) nog aangepast en in Survalyzer gezet. Het betrof voornamelijk formuleringen en volgorde van de items. Voor de formulering is er o.a. voor gezorgd dat door het hele instrument dezelfde begrippen gebruikt werd waar dit van toepassing was. De volgorde van de items zijn nu zo aangepast, dat het proces tot het komen van OR1/OR2 volgt (waar in de nulmeting de vragen opgesplitst waren over de drie onderdelen: documentonderzoek vooraf, documentonderzoek op school en gesprek met school). Hieronder staat kort de opbouw van deze instrumenten beschreven.

Alle informatie voor de instrumenten werd verzameld gedurende het schoolbezoek, waarbij met één of meerdere leden van de commissie van begeleiding (cvb) is gesproken. Met dit instrument werd getracht het proces van het vaststellen van de onderwijsresultaten (OR1) en de sociale en maatschappelijke competenties (OR2) in beeld te brengen. Dit proces is apart voor OR1 en OR2 uitgevraagd. De volgorde van de items is ook aangepast op dit proces.

De schoolbezoeken waren relatief kort, omdat de informatie die verzameld moest worden heel specifiek en gericht was. Het instrument gaf structuur aan het bezoek. In de regel bestond het bezoek uit een gesprek waarbij de inspecteur duidelijk op het netvlies had welke gegevens opgehaald moesten worden. Wanneer de scholen aangaven bepaalde onderdelen in het proces niet te doen, hoefden niet alle vervolgvragen gesteld en ingevuld te worden. De bevindingen werden tijdens het eindgesprek besproken met de directie, waarna met de open vragen ruimte ontstond om de ervaringen van de oke's op te halen.

3.4 Begrippen

3.4.1 Onderwijskundige eenheid (oke)

Een onderwijskundige eenheid of oke is het object van toezicht in het (v)so: hetgeen de Inspectie onderwijskundig als school ziet en toezicht op houdt. In het (v)so wordt een object van toezicht gekenmerkt door het hebben van een eigen schoolplan, een eigen personeelsbestand, eigen sturing en een afgebakende populatie. Er kunnen meerdere oke's op één vestiging zijn, maar meerdere vestigingen kunnen ook gezamenlijk één oke vormen.

3.4.2 Schoolverlaters

Leerlingen die het speciaal onderwijs verlaten om door te stromen naar vervolgonderwijs: regulier voortgezet onderwijs of speciaal voortgezet onderwijs. Uitstroom naar sbao, bao of een andere so school valt hier dus niet onder.

3.4.3 Sociale competenties

Intrapersoonlijke en interpersoonlijke competenties.

3.4.4 Intrapersoonlijke competenties

Sociale competenties die gericht zijn op het 'zelf' en die voorwaardelijke kenmerken betreffen die nodig zijn om aan het sociale verkeer te kunnen deelnemen.

3.4.5 Interpersoonlijk competenties

Sociale competenties die iemand in staat stellen tot succesvolle omgang met de ander en daarbij tussen de verschillende settingen te kunnen schakelen en daarin verschillende rollen te vervullen en de eigen doelen te realiseren.

3.4.6 Maatschappelijke competenties

Competenties die nodig zijn voor deelname aan de samenleving en die betrekking hebben op het op vruchtbare wijze omgaan met diversiteit en verschil, op het leveren van bijdragen aan het algemeen belang en het maken van verantwoorde keuzes die recht doen aan eigen en algemene doelen, op inzicht in het functioneren van de samenleving en democratie, en op waarden zoals verdraagzaamheid en een democratische gezindheid.

3.4.7 Streefniveaus (van schoolverlaters)

De na te streven eindniveaus (in de vorm van referentieniveaus, toetsniveaus en niveaus op leerlijnen), die scholen hun leerlingen bij schoolverlaten willen laten behalen zodat ze de overstap naar een passende vervolgbestemming kunnen maken. Hieronder vallen ook streefdoelen op leerlijnen en/of zelf geformuleerde doelen wanneer bij een of meerdere schoolverlaters geen toetsen afgenomen kunnen worden.

3.4.8 Model van streefniveaus

Totaaloverzicht van streefniveaus voor de verschillende uitstroombestemmingen (denk aan een doelgroepenmodel).

3.4.9 Schoolnorm (van schoolverlaters)

De norm die de school stelt voor het minimum aantal schoolverlaters dat de streefniveaus en/of streefdoelen daadwerkelijk behaald moet hebben, bijvoorbeeld 75%.

- 3.4.10 *Eindniveaus (van schoolverlaters)*
Het niveau (referentieniveau, toetsniveau, niveau op leerlijnen) of het doel (doelen op leerlijnen en/of zelf geformuleerde doelen) dat de leerling bij schoolverlaten (aan het einde van de schoolloopvaan in het so heeft behaald.
- 3.4.11 *Eindresultaten (van schoolverlaters)*
De resultaten waaruit blijkt of de behaalde niveaus en doelen die leerlingen bij schoolverlaten behaald hebben, gelijk zijn aan de streefniveaus of er boven of onder liggen. (i.e. de uitkomst van het afzetten van het eindniveau tegen het streefniveau)
- 3.5   Analyses**
Alle deelvragen zijn beantwoord met behulp van rechte tellingen (zonder percentages i.v.m. de kleine steekproef); er zijn geen statistische toetsen uitgevoerd. De beantwoording van de deelvragen leiden gezamenlijk tot een antwoord op de hoofdvraag.
- 3.6   Leeswijzer**
Scholen kunnen verschillende eindtoetsen en leerlingvolgsystemen gebruiken. In onderstaande resultaten wordt gesproken over de eindtoets en het LVS i.r.t. de door de school gebruikte toets en LVS. Er wordt dus geen onderscheid gemaakt in de verschillende aanbieders, behalve als dit expliciet staat aangegeven.

4 Resultaten

4.1 Hoofdvraag 1: Verantwoorden de scholen voor speciaal onderwijs zich over de eindresultaten van schoolverlaters op de vakken taal en rekenen?

In Tabel 4.1 is een samenvatting te zien van de stappen die school zou moeten nemen om zich te kunnen verantwoorden over de eindresultaten van de schoolverlaters op de vakken taal en rekenen. Elke stelling wordt ook uitgebreid in de onderstaande deelvragen besproken.

Elf van de dertig onderzochte scholen doorlopen alle stappen in het proces voor OR1, waarvan voor rekenen en taal respectievelijk negen en zeven onderzochte scholen de schoolnorm gehaald is. Voor individuele schoolverlaters (weergegeven bij leerlingzorg) voeren de meeste onderzochte scholen de stappen uit. Voor de alle schoolverlaters gezamenlijk (weergegeven bij verantwoording) worden de stappen door een stuk minder onderzochte scholen uitgevoerd.

Tabel 4.1: Samenvattende matrix OR1 (n = 30)

			taal	rekenen
Leerlingzorg	Ambitie	De school hanteert een streefniveau voor schoolverlaters	30	30
	Toetsing	De school laat zien welke eindniveaus een individuele schoolverlater behaald heeft	27	27
	Evaluatie	De school zet het eindniveau af tegen het streefniveau (zoals vastgelegd in het OPP)	27	27
	Benutting	Er zijn schoolverlaters die het streefniveau niet behalen, maar toch naar de beoogde uitstroombestemming uitstromen	18	21
Verantwoording	Ambitie	De school heeft een schoolnorm bepaald voor streefniveaus	22	22
	Toetsing	De school laat zien welke eindniveaus alle schoolverlaters behaald hebben	13	13
	Evaluatie	De school heeft de eindniveaus van alle schoolverlaters afgezet tegen de streefniveaus	12	12
	Evaluatie	De school heeft de eindresultaten van alle schoolverlaters afgezet tegen de schoolnorm	11	11
	Resultaat	De schoolverlaters hebben de door de school gestelde norm gehaald	9	7

In deze samenvatting is weergegeven op hoeveel van de bezochte scholen de onderstaande stellingen van toepassing waren. Een stelling bouwt telkens voort op de voorgaande stelling(en). Wanneer een school niet voldoet aan onderdeel I. Ambitie, is deze school niet meer meegenomen voor onderdeel II. Toetsing, etc.

4.1.1

Deelvraag 1.1: Hebben de scholen voor schoolverlaters streefniveaus en een schoolnorm geformuleerd voor de eindresultaten voor taal en rekenen?

Alle onderzochte scholen hanteren een streefniveau voor taal en rekenen (Tabel 4.2), waarbij dit minder vaak gespecificeerd wordt voor mondelinge taal en schrijven (Tabel 4.3).

Tabel 4.2: De school hanteert een streefniveau voor schoolverlaters

	rekenen	taal
	n	n
ja	30	30
Totaal	30	30

Tabel 4.3: Deze streefniveaus voor taal hebben betrekking op de volgende onderdelen

	n
mondelinge taal	21
technisch lezen	30
begrijpend lezen	30
spelling	30
schrijven	12

Voor rekenen zijn de streefniveaus vaak als toetsniveaus van het LVS of niveaus op leerlijnen vormgegeven (Tabel 4.4). Een aantal scholen gaf aan een combinatie van meerdere antwoordmogelijkheden te hanteren of de leerroute, uitstroomrichting, functioneringsniveau van de leerling, en de resultaten op methodegebonden toetsen en observaties.

Tabel 4.4: De streefniveaus zijn als volgt vormgegeven

	rekenen
	n
niveaus op de eindtoets	1
niveaus op leerlijnen	9
toetsniveaus van het LVS	11
doelen op leerlijnen	5
anders, namelijk	4
Totaal	30

Bij 'begrijpend lezen,' 'mondelinge taal,' 'spelling' en 'technisch lezen' worden naast (een combinatie van) de andere antwoordmogelijkheden nog uitstroomrichting, leerrouten en resultaten van methodegebonden toetsen en observaties genoemd (Tabel 4.5). Bij 'schrijven' wordt het leerlingvolgsysteem, niveaus op de leerlingen en de uitstroomrichting samen genoemd.

Tabel 4.5: Deze streefniveaus voor taal zijn als volgt vormgegeven voor de volgende onderdelen

	begrijpend lezen	mondelijke taal	schrijven	spelling	technisch lezen
	n	n	n	n	n
niveaus op de eindtoets	1			1	1
niveaus op leerlijnen	9	8	5	9	9
toetsniveaus van het LVS	11	5	2	11	11
doelen op leerlijnen	5	4	4	5	5
anders, namelijk	4	4	1	4	4
n.v.t.		9	18		
Totaal	30	30	30	30	30

Scholen die geen streefniveau hebben opgesteld, zijn in de categorie n.v.t. geplaatst; de stelling is niet van toepassing op hen zie Tabel 4.3

De meeste onderzochte scholen leggen de streefniveaus vast in het OPP van de individuele schoolverlater, voor zowel rekenen als taal (Tabel 4.6).

Tabel 4.6: In het OPP van de individuele schoolverlater is het streefniveau vastgelegd

	rekenen	taal
	n	n
ja	27	27
nee	3	3
Totaal	30	30

Slechts zeven van de 27 scholen die voor taal het streefniveau hebben opgenomen in het OPP, doen dit ook specifiek voor schrijven (Tabel 4.7).

Tabel 4.7: Deze streefniveaus voor taal in het OPP hebben betrekking op de volgende onderdelen

	n
mondelijke taal	14
technisch lezen	27
begrijpend lezen	26
spelling	27
schrijven	7

Enkel scholen die voor taal het streefniveau in het OPP hebben vastgelegd, zijn meegenomen in de tabel, zie Tabel 4.6

De streefniveaus worden op veel onderzochte scholen voor elke individuele schoolverlater apart bepaald; de schoolverlaters worden niet altijd als aparte groep gezien (Tabel 4.8, Tabel 4.9). Dit geldt zowel voor rekenen als taal.

Tabel 4.8: De streefniveaus zijn voor rekenen als volgt bepaald

Tabel 4.8: De streefniveaus zijn voor rekenen als volgt bepaald

	rekenen
	n
n.v.t.	3
voor de groep schoolverlaters als geheel	8
voor elke individuele schoolverlater apart	19
Totaal	30

Scholen die het streefniveau niet hebben vastgelegd in het OPP, zijn de in de categorie n.v.t. geplaatst; de stelling is niet van toepassing op hen zie Tabel 4.2

Tabel 4.9: De streefniveaus voor taal zijn als volgt bepaald voor de volgende onderdelen

	begrijpend lezen	mondelijke taal	schrijven	spelling	technisch lezen
	n	n	n	n	n
n.v.t.	4	16	23	3	3
voor de groep schoolverlaters als geheel	8	5	4	8	8
voor elke individuele schoolverlater apart	18	9	3	19	19
Totaal	30	30	30	30	30

Scholen die het streefniveau niet hebben vastgelegd in het OPP, zijn de in de categorie n.v.t. geplaatst; de stelling is niet van toepassing op hen zie Tabel 4.3

Ruim twee derde van de onderzochte scholen heeft een schoolnorm bepaald, zowel voor rekenen als voor taal (Tabel 4.10). Deze schoolnorm is bijna altijd een percentage van de schoolverlaters dat zijn/haar streefniveau behaalt voor de benodigde uitstroombestemming uit het OPP (Tabel 4.11). De meerderheid van de onderzochte scholen hanteert de norm van de Inspectie: van de leerlingen behaalt minimaal 75% het streefniveau (Tabel 4.12). Zowel bij rekenen als taal werd één keer genoemd dat een school een andere norm heeft voor so en mbt-II, respectievelijk 60% en 90%.

Tabel 4.10: De school heeft een schoolnorm bepaald m.b.t. het halen van de streefniveaus door schoolverlaters

	rekenen	taal
	n	n
ja	22	22
nee, want de school ziet de schoolverlaters niet als een aparte groep	2	2
nee, andere reden:	6	6
Totaal	30	30

Tabel 4.11: Soort schoolnorm

	rekenen	taal
	n	n
een percentage	21	21
anders, namelijk	1	1
n.v.t.	8	8
Totaal	30	30

Scholen die geen schoolnorm hebben opgesteld, zijn in de categorie n.v.t. geplaatst; de stelling is niet van toepassing op hen, zie Tabel 4.10

Tabel 4.12: Overzicht gehanteerde schoolnormen (uitgedrukt als percentage behaald streefniveau)

	rekenen	taal
	n	n
60	1	
75	13	14
80	4	4
85	1	1
90	2	2
n.v.t.	9	9
Totaal	30	30

4.1.2

Deelvraag 1.2: Passen de streefniveaus voor taal en rekenen volgens de scholen bij de beoogde uitstroombestemming en het beoogde uitstroomniveau uit het

ontwikkelingsperspectief van de schoolverlaters?

Bijna alle onderzochte scholen hanteren streefniveaus voor de verschillende uitstroombestemmingen, zowel voor rekenen als taal (Tabel 4.13). Voor achttien van deze 28 scholen wordt het landelijk doelgroepenmodel gehanteerd. Andere opties die scholen aangaven te hanteren zijn het doelgroepenmodel met school-specifieke aanpassingen, de OPP-trap en een document met de Kentalis-ambities (Tabel 4.14).

Tabel 4.13: De school hanteert streefniveaus voor de verschillende uitstroombestemmingen

	rekenen	taal
	n	n
ja	28	28
nee	2	2
Totaal	30	30

Tabel 4.14: De school hanteert hiervoor een model

	rekenen	taal
	n	n
ja, namelijk het landelijk doelgroepenmodel	18	18
ja, namelijk een LVS	1	1
ja, namelijk een eigen gemaakt overzicht	6	6
ja, anders namelijk:	3	3
n.v.t.	2	2
Totaal	30	30

Scholen die geen streefniveau hebben opgesteld en/of dit niet apart voor de verschillende uitstroombestemmingen hebben opgesteld, zijn in de categorie n.v.t. geplaatst; de stelling is niet van toepassing op hen, zie Tabellen 4.2 en 4.13

Ongeveer twee derde van de onderzochte scholen vindt de streefniveaus passend voor de leerlingpopulatie (Tabel 4.15). Hierbij vinden ze, zowel voor rekenen als voor taal, de streefniveaus vooral passend, omdat uit de behaalde resultaten, uitstroorniveaus of bestendigungsgegevens blijkt dat de streefniveaus voor de populatie haalbaar zijn. Enkele scholen geven verder aan dat de streefniveaus passend zijn omdat zij voor de vaststelling ervan hun eigen schoolstandaard of het doelgroepenmodel hebben aangepast. Bovendien zeggen sommige scholen dat zij hun populatie regelmatig in kaart brengen op basis van uitstroomgegevens en trendanalyses om de streefniveaus waar nodig bij te stellen.

Tabel 4.15: De school vindt dat de streefniveaus passend zijn voor de te onderscheiden kenmerken van leerlingpopulatie

	rekenen	taal
	n	n
ja	20	19
deels	6	8
nee	2	1
n.v.t.	2	2
Totaal	30	30

Scholen die geen streefniveau hebben opgesteld en/of dit niet apart voor de verschillende uitstroombestemmingen hebben opgesteld, zijn in de categorie n.v.t. geplaatst; de stelling is niet van toepassing op hen, zie Tabellen 4.2 en 4.13

4.1.3

Deelvraag 1.3: Toetsen de scholen welke eindniveaus voor taal en rekenen de schoolverlaters hebben bereikt? Zo ja, op welke wijze/met welke instrumenten?

Het overgrote deel van de onderzochte scholen stelt vast welke eindniveaus een individuele schoolverlater van 2021/2022 heeft behaald (Tabel 4.16). De eindniveaus voor taal hebben vooral betrekking op de onderdelen technisch lezen, begrijpend lezen en spelling (Tabel 4.17).

Tabel 4.16: De school stelt vast welke eindniveaus een individuele schoolverlater van 2021/2022 heeft behaald

	rekenen	taal
	n	n
ja	27	27
nee	3	3
Totaal	30	30

Tabel 4.17: De eindniveaus voor taal hebben betrekking op de volgende onderdelen

	n
mondelijke taal	14
technisch lezen	27
begrijpend lezen	27
spelling	27
schrijven	7

Enkel scholen die voor taal het eindniveau hebben vastgelegd, zijn meegenomen in de tabel, zie Tabel 16

Er worden veel verschillende bronnen gebruikt om de eindniveaus vast te stellen (Tabel 4.18). Zowel bij taal als rekenen werd bij anders, namelijk toegelicht dat het voorkwam dat (een combinatie van) de andere antwoordmogelijkheden, methodegebonden toetsen en psychologisch onderzoek, of observaties en schooleigen doelen hiervoor worden gehanteerd.

Tabel 4.18: De eindniveaus zijn de uitkomsten van

	rekenen	taal
	n	n
landelijke eindtoets	5	4
score op leerlijnen	4	4
LVS toets	8	8
behaalde doelen op leerlijnen	3	4
anders, namelijk	7	7
n.v.t.	3	3
Totaal	30	30

Scholen die geen eindniveaus hebben vastgesteld voor individuele schoolverlaters, zijn in de categorie n.v.t. geplaatst; de stelling is niet van toepassing op hen, zie Tabel 4.16

Bijna de helft van de onderzochte scholen stelt vast welke eindniveaus alle schoolverlaters samen in 2021/2022 behaald hebben (Tabel 4.19). Als het gaat om taal hebben de eindniveaus vooral betrekking op technisch lezen, begrijpend lezen en spelling (Tabel 4.20).

Tabel 4.19: De school stelt vast welke eindniveaus alle schoolverlaters samen in 2021/2022 behaald hebben

	rekenen	taal
	n	n
ja	13	13
nee	17	17
Totaal	30	30

Tabel 4.20: De eindniveaus voor taal hebben betrekking op de volgende onderdelen

	n
mondelijke taal	2
technisch lezen	12
begrijpend lezen	12
spelling	12
schrijven	3

Enkel scholen die voor taal het eindniveau voor de groep schoolverlaters hebben vastgesteld, zijn meegenomen in de tabel, zie Tabel 4.19

Van de onderzochte scholen die de eindniveaus niet vaststellen voor alle schoolverlaters samen, geven bijna alle scholen aan dit niet als ontwikkelpunt te hebben (Tabel 4.21).

Tabel 4.21: Het is een ontwikkelpunt voor de school om de eindniveaus van de schoolverlaters te kunnen vaststellen

	rekenen	taal
	n	n
ja, dat zeggen ze zonder het aan te tonen	1	1
nee	16	16
n.v.t.	13	13
Totaal	30	30

Scholen die de eindniveaus hebben vastgesteld voor de groep schoolverlaters, zijn in de categorie n.v.t. geplaatst; de stelling is niet van toepassing op hen, zie Tabel 4.19

4.1.4

Deelvraag 1.4: Zetten de scholen de eindniveaus van de schoolverlaters af tegen de beoogde streefniveaus en tegen een schoolnorm?

Alle scholen die vast hebben gesteld welke eindniveaus *individuele* schoolverlaters van 2021/2022 hebben behaald (n = 27), zetten het eindniveau van de individuele schoolverlater van 2021/2021 af tegen het streefniveau (Tabel 4.22). Bijna scholen die vast hebben gesteld welke eindniveaus *alle* schoolverlaters van 2021/2022 hebben behaald (n = 13), zetten het eindniveau van de individuele schoolverlater van 2021/2021 af tegen het streefniveau (Tabel 4.23).

Tabel 4.22: De school zet het eindniveau van de individuele schoolverlater van 2021/2022 af tegen het streefniveau (= eindresultaat)

	rekenen	taal
	n	n
ja	27	27
n.v.t.	3	3
Totaal	30	30

Scholen die geen streefniveaus hebben opgesteld en/of geen eindniveaus voor individuele schoolverlaters hebben vastgesteld, zijn in de categorie n.v.t. geplaatst; de stelling is niet van toepassing op hen, zie Tabellen 4.2 en 4.16

Tabel 4.23: De school heeft de eindniveaus van alle schoolverlaters samen van 2021/2022 afgezet tegen de streefniveaus (= eindresultaat)

	rekenen	taal
	n	n
ja	12	12
nee	1	1
n.v.t.	17	17
Totaal	30	30

Scholen die geen streefniveaus hebben opgesteld en/of geen eindniveaus voor de groep schoolverlaters hebben vastgesteld, zijn in de categorie n.v.t. geplaatst; de stelling is niet van toepassing op hen, zie Tabellen 4.2 en 4.19

Van de scholen die de eindniveaus van alle schoolverlaters samen van 2021/2022 hebben afgezet tegen de streefniveaus, hebben bijna alle scholen de vastgestelde eindresultaten afgezet tegen de schoolnorm (Tabel 4.24).

Tabel 4.24: De school heeft de vastgestelde eindresultaten van alle schoolverlaters samen van 2021/2022 afgezet tegen de schoolnorm

	rekenen	taal
	n	n
ja	11	11
n.v.t.	19	19
Totaal	30	30

Scholen die geen eindresultaten hebben vastgesteld voor de groep schoolverlaters en/of geen schoolnorm hebben opgesteld, zijn in de categorie n.v.t. geplaatst; de stelling is niet van toepassing op hen, zie Tabellen 4.10 en 4.23

4.1.5 *Deelvraag 1.5: Nemen de scholen, indien van toepassing, de verplichte eindtoets af en zetten ze de resultaten daarvan af tegen een schoolnorm?*

Het merendeel van de onderzochte scholen had in schooljaar 2021/2022 leerlingen die de verplichte eindtoets moesten maken (Tabel 4.25). Bij een groot deel van deze scholen hebben de leerlingen de verplichte eindtoets gemaakt (Tabel 4.26). Hierbij is ROUTE 8 het vaakst ingezet gevolgd door Centrale Eindtoets en IEP eindtoets (Tabel 4.28). Van de scholen waarbij leerlingen de eindtoets hebben gedaan, heeft in driekwart van de gevallen de school de resultaten van de verplichte eindtoets afgezet tegen de schoolnorm (Tabel 4.29).

Tabel 4.25: De school had in schooljaar 2021/2022 leerlingen die de verplichte eindtoets moeten maken

	Totaal
	n
ja	21
nee	9
Totaal	30

Tabel 4.26: De verplichte eindtoets is bij deze leerlingen in schooljaar 2021/2022 afgenomen

	Totaal
	n
ja	18
nee	3
n.v.t.	9
Totaal	30

Scholen die geen leerlingen hebben die de verplichte eindtoets moeten maken, zijn in de categorie n.v.t. geplaatst; de stelling is niet van toepassing op hen, zie Tabel 4.25

Tabel 4.27: Argumenten waarom de verplichte eindtoets niet is afgenomen bij leerlingen waarvoor dit verplicht is

	Totaal
	n
Eén leerling stond ingeschreven maar kwam niet meer naar school. (Inmiddels zit deze leerling - niet succesvol - in het regulier onderwijs.)	1
Ten gevolge van de emotionele problematiek en voorliggende zorg heeft één leerling de eindtoets niet gemaakt.	1
zorg voorliggend en behandeling nodig in de tijd van de eindtoets	1
Totaal	3

Tabel 4.28: De eindtoets van de volgende toetsaanbieder is hiervoor gebruikt

	Totaal
	n
Centrale Eindtoets	5
Dia-eindtoets	1
IEP eindtoets	4
ROUTE 8	8
n.v.t.	12
Totaal	30

Scholen die geen leerlingen hebben die de verplichte eindtoets hebben gemaakt of hoefden te maken, zijn in de categorie n.v.t. geplaatst; de stelling is niet van toepassing op hen, zie Tabellen 4.25 en 4.26

Tabel 4.29: De school heeft de resultaten van de verplichte eindtoets afgezet tegen de schoolnorm

	Totaal
	n
ja	12
nee	6
n.v.t.	12
Totaal	30

Scholen die geen leerlingen hebben die de verplichte eindtoets moeten maken en/of geen schoolnorm hebben opgesteld, zijn in de categorie n.v.t. geplaatst; de stelling is niet van toepassing op hen, zie Tabellen 4.10 en 4.25

4.1.6

Deelvraag 1.6: Is de schoolnorm voor taal en rekenen behaald door de schoolverlaters in schooljaar 2021/2022?

Van de onderzochte scholen met schoolnorm is voor iets meer dan de helft van deze scholen de schoolnorm behaald (Tabel 4.30). Een klein deel van de onderzochte scholen met een schoolnorm heeft niet vastgesteld of dit behaald is.

Tabel 4.30: In 2021/2022 is de schoolnorm door de schoolverlaters behaald

		rekenen	taal
		n	n
ja	ja	12	14
	nee	5	3
	de school heeft dit niet vastgesteld	3	3
	n.v.t.	7	7
n.v.t.	ja	1	1
	de school heeft dit niet vastgesteld	1	1
	n.v.t.	1	1

In deze tabel zijn alleen de scholen meegenomen die een schoolnorm hanteren. Scholen die dit niet doen, zijn onder de categorie n.v.t. geplaatst, zie Tabel 4.10.

De tabel is uitgesplitst naar scholen die wel het eindniveau van de individuele leerling hebben afgezet tegen het streefniveau (categorie: ja) en naar scholen waar dit niet van toepassing was (categorie: n.v.t.; ze hadden ofwel geen streefniveau, dan wel geen eindniveau van de leerling vastgesteld, zie Tabellen 4.2 en 4.16)

4.1.7

Deelvraag 1.7: Hoe verhoudt het beeld van de scholen op OR1 zich bij deze tweede meting tot het beeld dat bij de nulmeting is opgedaan?

In de tweede meting voeren meer onderzochte scholen de stappen in het proces tot het komen van OR1 uit (Tabel 4.31). Er vooral een verschil te zien bij het afzetten van individuele eindniveaus tegen het streefniveau: vier scholen voor rekenen en

vijf scholen voor taal meer in de tweede meting. Ook bepalen meer scholen in de tweede meting een schoolnorm voor beide vakken.

Tabel 4.31: Vergelijking samenvattende matrix OR1 meting 1 (n = 30) en meting 2 (n = 30)

			rekenen		taal	
			2018-2019	2022-2023	2018-2019	2022-2023
			n	n	n	n
Leerling-zorg	Ambitie	De school hanteert een streefniveau voor schoolverlaters	29	30	29	30
	Toetsing	De school laat zien welke eindniveaus een individuele schoolverlater behaald heeft	26	27	24	27
	Evaluatie	De school zet het eindniveau af tegen het streefniveau (zoals vastgelegd in het OPP)	23	27	22	27
	Benutting	Er zijn schoolverlaters die het streefniveau niet behalen, maar toch naar de beoogde uitstroombestemming uitstromen	21	21	22	18
Verantwoording	Ambitie	De school heeft een schoolnorm bepaald voor streefniveaus	16	22	18	22
	Toetsing	De school laat zien welke eindniveaus alle schoolverlaters behaald hebben	10	13	11	13
	Evaluatie	De school heeft de eindniveaus van alle schoolverlaters afgezet tegen de streefniveaus	10	12	10	12
	Resultaat	De schoolverlaters hebben de door de school gestelde norm gehaald	5	7	3	9

In deze samenvatting is weergegeven op hoeveel van de bezochte scholen de onderstaande stellingen van toepassing waren. Een stelling bouwt telkens voort op de voorgaande stelling(en). Wanneer een school niet voldoet aan onderdeel I. Ambitie, is deze school niet meer meegenomen voor onderdeel II. Toetsing, etc.

Er is een verschil van -1 in de laatste stelling voor rekenen van 2018-2019 in deze analyse en het rapport van de nulmeting.

In 2018-2019 is niet expliciet gevraagd naar het afzetten van het de eindresultaten tegen de schoolnorm. Daarom is dit item hier weggelaten voor 2022-2023

4.1.8

Deelvraag 1.8: Benut de school resultaatgegevens ten behoeve van haar kwaliteitszorg?

Ruim de helft van de schoolverlaters die het streefniveau niet behalen, stromen toch uit naar de beoogde uitstroombestemming (Tabel 4.32). Dit is bij rekenen iets vaker het geval dan bij taal.

Scholen noemen de volgende redenen waarom schoolverlaters die het streefniveau voor taal of rekenen niet behalen toch naar de beoogde uitstroombestemming uitstromen:

- Of een leerling succesvol kan uitstromen hangt niet alleen af van de resultaten voor taal en rekenen maar voor een belangrijk deel ook van hun sociaal emotionele ontwikkeling (integratief beeld).
- De scholen stemmen af met het vervolgonderwijs en maken de inschatting of de leerachterstanden in het vervolgonderwijs ingehaald kunnen worden. Dit wordt mede bepaald door compenserende factoren van de leerling zoals goede sociale en emotionele ontwikkeling, voldoende eigenaarschap of taalbegrip.
- De ontvangende school heeft bepaalde voorzieningen en ondersteuningsmogelijkheden bijvoorbeeld een schakelvoorziening of een kleinere groep en kan intensievere of passende ondersteuning bieden opdat de leerling zich verder kan blijven ontwikkelen. Er is dan vaak vooraf overleg met de ontvangende school over wat een leerling nodig heeft.
- Voor sommige leerlingen zijn de uitkomsten van genormeerde toetsen om het behalen van de streefniveaus vast te stellen niet doorslaggevend. De toetsen zijn momentopnames die worden afgezet tegen de resultaten van een leerlingvolgsysteem. Bovendien behalen leerlingen soms niet het beoogde streefniveau maar presteren ze wel binnen een aanvaardbare range.

Tabel 4.32: Er zijn schoolverlaters die het streefniveau niet behalen, maar toch naar de beoogde uitstroombestemming uitstromen

	rekenen	taal
	n	n
ja	21	18
nee	6	9
n.v.t.	3	3
Totaal	30	30

Scholen die geen eindresultaten hebben vastgesteld voor de individuele schoolverlaters, zijn in de categorie n.v.t. geplaatst; de stelling is niet van toepassing op hen, zie Tabel 4.22

Tabel 4.33: Hoeveel procent van de schoolverlaters behalen niet het streefniveau, maar stromen toch uit naar de beoogde uitstroombestemming?

	rekenen	taal
	n	n
0 - 10 %	6	2
10 - 20 %	7	8
20 - 30 %	1	2
30 - 40 %	2	
40 - 50 %	1	2
50 - 60 %	2	1
80 - 90 %		1
90 - 100 %	2	2
n.v.t.	9	12
Totaal	30	30

Scholen die geen schoolverlaters hebben die het streefniveau niet behalen, maar toch uitstromen naar de beoogde uitstroombestemming of die geen eindresultaten hebben vastgesteld voor de individuele schoolverlaters, zijn in de categorie n.v.t. geplaatst; de stelling is niet van toepassing op hen, zie Tabellen 4.22 en 4.32

Ruim de helft van de onderzochte scholen met vastgestelde eindresultaten betreft dit bij haar kwaliteitszorg (Tabel 4.34).

Tabel 4.34: De school betreft de (vastgestelde) eindresultaten van de schoolverlaters bij haar kwaliteitszorg

		rekenen	taal
		n	n
ja	ja	19	19
	nee	8	8
n.v.t.	ja	2	2
	nee	1	1

De tabel is gesplitst naar scholen die wel het eindniveau van de individuele leerling afzetten tegen het streefniveau (categorie: ja) en naar scholen waar dit niet van toepassing was (categorie: n.v.t.; ze hadden ofwel geen streefniveau, dan wel geen eindniveau van de leerling vastgesteld), zie Tabel 4.22

Zowel voor taal als rekenen geven acht van 27 scholen aan die voor individuele leerlingen het eindresultaat vaststellen, dat ze belemmeringen zien om zich te verantwoorden over de eindresultaten (Tabel 4.35). Voor beide vakken worden vergelijkbare belemmeringen genoemd, die school- dan wel leerlinggebonden zijn. Zo wordt genoemd dat de groep schoolverlaters te divers of te klein is per uitstroombestemming, dat de school kijkt naar het totaalbeeld en niet naar de schoolverlaters als groep, of dat de leerlijnen niet voor alle leerlingen passend zijn.

Tabel 4.35: De school ziet belemmeringen om zich over de (vastgestelde) eindresultaten van de schoolverlaters te verantwoorden

		rekenen	taal
		n	n
ja	ja, namelijk:	8	8
	nee	19	19
n.v.t.	ja, namelijk:	1	1
	nee	2	2

De tabel is gesplitst naar scholen die wel het eindniveau van de individuele leerling afzetten tegen het streefniveau (categorie: ja) en naar scholen waar dit niet van toepassing was (categorie: n.v.t.; ze hadden ofwel geen streefniveau, dan wel geen eindniveau van de leerling vastgesteld), zie Tabel 4.22

4.1.9 *Deelvraag 1.9: Zijn de scholen transparant over de resultaten van schoolverlaters?*

Tachtig procent van de onderzochte scholen heeft in de schoolgids geen informatie opgenomen over de vastgestelde onderwijsresultaten van haar schoolverlaters (Tabel 4.36). De kleine groep scholen die dit voor taal wel heeft gedaan, heeft vooral informatie opgenomen over technisch lezen, begrijpen lezen en spelling (Tabel 4.37).

Tabel 4.36: De school heeft in de schoolgids de vastgestelde eindresultaten van haar schoolverlaters opgenomen

	rekenen	taal
	n	n
ja	6	6
nee	24	24
Totaal	30	30

Tabel 4.37: De vastgestelde eindresultaten voor taal hebben betrekking op de volgende onderdelen

	n
mondelijke taal	3
technisch lezen	6
begrijpend lezen	6
spelling	6
schrijven	1

Enkel scholen die voor taal de eindresultaten hebben vastgesteld, zijn meegenomen in de tabel

4.2 Hoofdvraag 2: Verantwoorden de scholen voor speciaal onderwijs zich over de eindresultaten van schoolverlaters voor sociale en maatschappelijke competenties?

In Tabel 5.1 is een samenvatting te zien van de stappen die school zou moeten nemen om zich te kunnen verantwoorden over de eindresultaten van de schoolverlaters op de sociale en maatschappelijke competenties. Elke stelling wordt ook uitgebreid in de onderstaande deelvragen besproken.

Vijf van de dertig onderzochte scholen doorlopen alle stappen in het proces voor OR2 voor de sociale competenties, waarvan voor drie onderzochte scholen de schoolnorm gehaald is. Voor de maatschappelijke competenties doorloopt geen enkele onderzochte school alle stappen en zijn alle voorgaande stappen door veel minder onderzochte scholen genomen dan voor de sociale competenties. Voor individuele schoolverlaters (weergegeven bij leerlingzorg) voeren de meeste onderzochte scholen de stappen uit voor de sociale competenties. Voor de alle schoolverlaters gezamenlijk (weergegeven bij verantwoording) worden de stappen door een stuk minder onderzochte scholen uitgevoerd voor de sociale competenties.

Tabel 5.1: Samenvattende matrix OR2 (n = 30)

			sociale competenties	maatschappelijke competenties
Leerlingzorg	Ambitie	De school hanteert een streefniveau voor schoolverlaters	23	5
	Toetsing	De school laat zien welke eindniveaus een individuele schoolverlater behaald heeft	23	7
	Evaluatie	De school zet het eindniveau af tegen het streefniveau (zoals vastgelegd in het OPP)	19	3
	Benutting	Er zijn schoolverlaters die het streefniveau niet behalen, maar toch naar de beoogde uitstroombestemming uitstromen	9	1
Verantwoording	Ambitie	De school heeft een schoolnorm bepaald voor streefniveaus	16	2
	Toetsing	De school laat zien welke eindniveaus alle schoolverlaters behaald hebben	6	1
	Evaluatie	De school heeft de eindniveaus van alle schoolverlaters afgezet tegen de streefniveaus	5	1
	Evaluatie	De school heeft de eindniveaus van alle schoolverlaters afgezet tegen de schoolnorm	5	0
	Resultaat	De schoolverlaters hebben de door de school gestelde norm gehaald	3	0

In deze samenvatting is weergegeven op hoeveel van de bezochte scholen de onderstaande stellingen van toepassing waren. Een stelling bouwt telkens voort op de voorgaande stelling(en). Wanneer een school niet voldoet aan onderdeel I. Ambitie, is deze school niet meer meegenomen voor onderdeel II. Toetsing, etc.

4.2.1

Deelvraag 2.1: Hebben de scholen streefdoelen, streefniveaus en een schoolnorm geformuleerd voor eindresultaten voor sociale en maatschappelijke competenties?

Een groot deel van de onderzochte scholen hanteert voor sociale competenties een streefniveau voor schoolverlaters. Voor maatschappelijke competenties is dit bij een klein deel van de onderzochte scholen het geval (Tabel 5.2).

Tabel 5.2: De school hanteert een streefniveau voor schoolverlaters

	maatschappelijke competenties	sociale competenties
	n	n
ja	5	23
nee	25	7
Totaal	30	30

De streefniveaus zijn voor sociale competenties bij tien onderzochte scholen vormgegeven als scores met een instrument (Tabel 5.3). Ook scores of doelen op leerlijnen worden gebruikt als streefniveau bij sociale competenties. Eén school gaf aan dit op een andere manier te doen. Zij geven de streefniveaus vorm op basis van

door de school in samenspraak met (v)so geformuleerde startcompetenties voor het (v)so.

Tabel 5.3: De streefniveaus zijn als volgt vormgegeven

	maatschappelijke competenties	sociale competenties
	n	n
scores op leerlijnen	2	7
scores met een instrument	2	10
doelen op leerlijnen	1	5
anders, namelijk		1
n.v.t.	25	7
Totaal	30	30

Scholen die geen streefniveau hebben opgesteld, zijn in de categorie n.v.t. geplaatst; de stelling is niet van toepassing op hen, zie Tabel 5.2

Twintig van de 23 scholen die aangeven streefniveaus te hanteren, zeggen dit te hanteren voor interpersoonlijke competenties (Tabel 5.4). Intrapersoonlijke competenties wordt ook door twintig scholen gehanteerd. De scholen die aangeven streefniveaus (ook) anders vorm te geven, doen dit bijvoorbeeld door geen onderscheid te maken in inter- en intrapersoonlijke competenties of specifieke competenties binnen deze categorieën te benoemen. Denk hierbij aan welbevinden, betrokkenheid, pestgedrag en storend gedrag.

Tabel 5.4: De streefniveaus worden gehanteerd voor de volgende sociale competenties (omschrijf overige competenties)

	n
interpersoonlijk	20
intrapersoonlijk	20
overig	4

Enkel scholen die voor sociale competenties een streefniveau hanteren, zijn meegenomen in de tabel, zie Tabel 5.2

De meeste scholen die streefniveaus hanteren, gebruiken dit voor sociaal-maatschappelijke competenties (Tabel 5.5). Overige competenties die door scholen genoemd zijn, waren vrijheid, gelijkheid en diversiteit. Eén school geeft aan dat de maatschappelijke competenties gemeten worden via de sociale competenties met het instrument SCOL.

Tabel 5.5: De streefniveaus worden gehanteerd voor de volgende maatschappelijke competenties (omschrijf overige competenties)

	n
politiek	3
sociaal-maatschappelijk	4
duurzaam	2
economisch zelfstandig	2
overig	3

Enkel scholen die voor sociale competenties een streefniveau hanteren, zijn meegenomen in de tabel, zie Tabel 5.2

Bij sociale competenties zijn streefniveaus vaker gericht op houding en vaardigheden en iets minder vaak op kennis (Tabel 5.6).

Tabel 5.6: De streefniveaus zijn gericht op het verwerven van kennis, houding en vaardigheden

	maatschappelijke competenties	sociale competenties
	n	n
kennis	5	20
houding	5	23
vaardigheden	4	23
geen van de drie opties	0	0

Enkel scholen die een streefniveau hanteren, zijn meegenomen in de tabel, zie Tabel 5.2

Ongeveer de helft van de onderzochte scholen met streefniveaus, zowel voor maatschappelijke competenties (n = 5) als sociale competenties (n = 23) bepalen de streefniveaus voor elke individuele schoolverlater apart (Tabel 5.7).

Tabel 5.7: De streefniveaus zijn als volgt bepaald

	maatschappelijke competenties	sociale competenties
	n	n
n.v.t.	25	7
voor de groep schoolverlaters als geheel	3	10
voor elke individuele schoolverlater apart	2	13
Totaal	30	30

Scholen die geen streefniveau hebben opgesteld, zijn in de categorie n.v.t. geplaatst; de stelling is niet van toepassing op hen, zie Tabel 5.2

Als scholen een streefniveau hebben opgesteld voor sociale competenties, wordt dit vaak ook in het ontwikkelingsperspectief (OPP) van de schoolverlater vastgelegd (Tabel 5.8). Voor de maatschappelijke competenties geldt dit in mindere mate.

Tabel 5.8: In het OPP van de individuele schoolverlater is het streefniveau vastgelegd

	maatschappelijke competenties	sociale competenties
	n	n
ja	2	15
nee	3	8
n.v.t.	25	7
Totaal	30	30

Scholen die geen streefniveau hebben opgesteld, zijn in de categorie n.v.t. geplaatst; de stelling is niet van toepassing op hen, zie Tabel 5.2

Twee van de vijf scholen met een streefniveau voor maatschappelijke competenties hebben ook een schoolnorm bepaald (Tabel 5.9). Van de drie scholen die geen schoolnorm hebben opgesteld, zien twee de schoolverlaters niet als aparte groep en geeft één school aan zoekend te zijn naar een passende manier om een norm te bepalen. Voor de sociale competenties geven zestien van de 23 scholen met een streefniveau aan een schoolnorm bepaald te hebben, welke in de meeste gevallen gelijk aan of hoger dan 75 procent is (Tabel 5.11). Scholen zonder schoolnorm zien de schoolverlaters niet als aparte groep, zijn zoekend naar een passende manier om een norm te bepalen of bekijken de behaalde competenties niet op schoolniveau.

Tabel 5.9: De school heeft een schoolnorm bepaald m.b.t. het behalen van de streefniveaus door schoolverlaters

	maatschappelijke competenties	sociale competenties
	n	n
ja	2	16
nee, want de school ziet de schoolverlaters niet als een aparte groep	2	4
nee, andere reden:	1	3
n.v.t.	25	7
Totaal	30	30

Scholen die geen streefniveau hebben opgesteld, zijn in de categorie n.v.t. geplaatst; de stelling is niet van toepassing op hen, zie Tabel 5.2

Voor alle onderzochte scholen met een schoolnorm is de schoolnorm een percentage behaald streefniveau (Tabel 5.10). Dit kan eenzelfde percentage zijn voor de gehele groep schoolverlaters, of verschillen per doelgroep (bijvoorbeeld anders voor meervoudig beperkte leerlingen).

Tabel 5.10: Soort schoolnorm

	maatschappelijke competenties	sociale competenties
	n	n
een percentage	2	13
anders, namelijk		2
n.v.t.	28	15
Totaal	30	30

Scholen die geen schoolnorm hebben opgesteld, zijn in de categorie n.v.t. geplaatst; de stelling is niet van toepassing op hen, zie Tabel 5.9

Tabel 5.11: Overzicht gehanteerde schoolnormen (uitgedrukt als percentage behaald streefniveau)

	maatschappelijke competenties	sociale competenties
	n	n
70		1
75	1	9
80	1	3
n.v.t.	28	15
Totaal	30	28

Scholen die geen schoolnorm hebben opgesteld, zijn in de categorie n.v.t. geplaatst; de stelling is niet van toepassing op hen, zie Tabel 5.9

Als een schoolnorm is opgesteld, dan is die schoolnorm meestal gebaseerd op een analyse van de leerlingenpopulatie (Tabel 5.12).

Tabel 5.12: De schoolnorm is gebaseerd op een analyse van de leerlingenpopulatie

	maatschappelijke competenties	sociale competenties
	n	n
ja	2	10
nee		5
n.v.t.	28	15
Totaal	30	30

Scholen die geen schoolnorm hebben opgesteld, zijn in de categorie n.v.t. geplaatst; de stelling is niet van toepassing op hen, zie Tabel 5.9

maatschappelijke competenties bij de beoogde uitstroombestemming en het beoogde uitstroomniveau uit het ontwikkelingsperspectief van de schoolverlaters?

De meerderheid van de onderzochte scholen met streefniveaus hanteert verschillende streefniveaus per uitstroombestemming (Tabel 5.13). Hiervoor wordt vaak gebruik gemaakt van het doelgroepenmodel (Tabel 5.14).

Tabel 5.13: De school hanteert streefniveaus voor de verschillende uitstroombestemmingen

	maatschappelijke competenties	sociale competenties
	n	n
ja	3	16
nee	2	7
n.v.t.	25	7
Totaal	30	30

Scholen die geen streefniveau hebben opgesteld, zijn in de categorie n.v.t. geplaatst; de stelling is niet van toepassing op hen, zie Tabel 5.2

Tabel 5.14: De school hanteert hiervoor een model

	maatschappelijke competenties	sociale competenties
	n	n
ja, namelijk het landelijk doelgroepenmodel	2	11
ja, namelijk een eigen gemaakt overzicht		2
ja, anders namelijk:	1	3
n.v.t.	27	14
Totaal	30	30

Scholen die geen streefniveau hebben opgesteld en/of dit niet apart voor de verschillende uitstroombestemmingen hebben opgesteld, zijn in de categorie n.v.t. geplaatst; de stelling is niet van toepassing op hen, zie Tabel 5.14

Ongeveer twee derde van de onderzochte scholen die streefniveaus voor de verschillende uitstroombestemmingen hebben opgesteld, vinden de streefniveaus van passend voor de te onderscheiden kenmerken van de leerlingpopulatie (Tabel 5.15). Een derde vindt de streefniveaus maar deels passend.

Het aantal scholen dat streefniveaus hanteert voor maatschappelijke competenties is zeer beperkt. De scholen die streefniveaus hanteren voor sociale competenties vinden deze vooral passend wanneer ze tevreden zijn over het instrument of de werkwijze die ze hanteren om deze competenties te meten. Het gaat dan bijvoorbeeld om het instrument ZIEN en het scoren van doelen op leerlijnen. Met name voor emb-leerlingen, leerlingen met ASS of TOS moeten de scholen de gangbare meetinstrumenten aanpassen.

Tabel 5.15: De school vindt de streefniveaus passend voor de te onderscheiden kenmerken van de leerlingpopulatie

	maatschappelijke competenties	sociale competenties
	n	n
ja	2	11
deels	1	5
n.v.t.	27	14
Totaal	30	30

Scholen die geen streefniveau hebben opgesteld en/of dit niet apart voor de verschillende uitstroombestemmingen hebben opgesteld, zijn in de categorie n.v.t. geplaatst; de stelling is niet van toepassing op hen, zie Tabel 5.14

4.2.3

Deelvraag 2.3: Toetsen de scholen welke eindniveaus voor sociale en maatschappelijke competenties hebben bereikt? Zo ja, op welke wijze/met welke instrumenten?

Ongeveer driekwart van de onderzochte scholen stellen de eindniveaus van individuele schoolverlaters vast voor de sociale competenties, meestal gebaseerd op een instrument (Tabel 5.16 en Tabel 5.17). Hierbij kan gedacht worden aan SCOL en Zien. Voor de maatschappelijke competenties wordt bij een kwart van de onderzochte scholen de eindniveaus vastgesteld. In drie gevallen werd hiervoor een instrument gebruikt.

Tabel 5.16: De school stelt vast welke eindniveaus een individuele schoolverlater van 2021/2022 behaald heeft

	maatschappelijke competenties	sociale competenties
	n	n
ja, voor alle te behalen competenties	6	23
ja, voor een deel van de te behalen competenties	1	
nee	23	7
Totaal	30	30

Tabel 5.17: De eindniveaus zijn de uitkomsten van

	maatschappelijke competenties	sociale competenties
	n	n
scores op leerlijnen	3	7
scores van een instrument (geef de naam van het instrument)	3	11
doelen op leerlijnen		2
door de school geformuleerde doelen	1	
anders, namelijk		3
n.v.t.	23	7
Totaal	30	30

Scholen die geen eindniveaus hebben vastgesteld voor individuele schoolverlaters, zijn in de categorie n.v.t. geplaatst; de stelling is niet van toepassing op hen, zie Tabel 5.16

Waar voor individuele schoolverlaters door driekwart van de onderzochte scholen het eindniveau voor sociale competenties wordt vastgesteld, wordt dit voor de groep schoolverlaters maar door een vijfde gedaan (Tabel 5.18). Voor de maatschappelijke competenties geeft maar één school aan het eindniveau vast te stellen van de groep schoolverlaters.

Tabel 5.18: De school stelt vast welke eindniveaus alle schoolverlaters samen in 2021/2022 behaald hebben

	maatschappelijke competenties	sociale competenties
	n	n
ja, voor alle te behalen competenties	1	6
nee	29	24
Totaal	30	30

De minderheid van de onderzochte scholen die de eindniveaus niet vaststellen voor de groep schoolverlaters geeft aan dit wel te willen en dat ze het als ontwikkelpunt zien (Tabel 5.19).

Tabel 5.19: Het is een ontwikkelpunt voor de school om de eindniveaus van de schoolverlaters te kunnen vaststellen

	maatschappelijke competenties	sociale competenties
	n	n
ja, en is in een planning te zien	6	7
ja, dat zeggen ze zonder het aan te tonen	2	3
nee	21	14
n.v.t.	1	6
Totaal	30	30

Scholen die geen eindniveaus hebben vastgesteld voor individuele schoolverlaters, zijn in de categorie n.v.t. geplaatst; de stelling is niet van toepassing op hen, zie Tabel 5.18

4.2.4

Deelvraag 2.4: Zetten de scholen de eindniveaus van de schoolverlaters af tegen de beoogde streefdoelen en streefniveaus en tegen een schoolnorm?

Tabel 5.20 laat zien dat van de onderzochte scholen die zowel een streefniveau hebben opgesteld en het eindniveau van de *individuele schoolverlater* hebben vastgesteld, de meeste scholen dit tegen elkaar afgezet en het eindresultaat bepaald (onder, op of boven het streefniveau; wel/niet behalen streefniveau).

Tabel 5.20: De school zet het eindniveau van de individuele schoolverlater van 2021/2022 af tegen het streefniveau (= eindresultaat)

	maatschappelijke competenties	sociale competenties
	n	n
ja	3	19
nee	1	2
n.v.t.	26	9
Totaal	30	30

Scholen die geen streefniveaus hebben opgesteld en/of geen eindniveaus voor individuele schoolverlaters hebben vastgesteld, zijn in de categorie n.v.t. geplaatst; de stelling is niet van toepassing op hen, zie Tabellen 5.2 en 5.16

Tabel 5.21 laat zien dat van de scholen die zowel een streefniveau hebben opgesteld en het eindniveau van de *groep schoolverlaters* hebben vastgesteld, de meeste scholen dit tegen elkaar afgezet en het eindresultaat bepaald (onder, op of boven het streefniveau; wel/niet behalen streefniveau). Hierbij gaat het wel om lagere aantallen dan voor de individuele schoolverlater.

Tabel 5.21: De school heeft de eindniveaus van de schoolverlaters van 2021/2022 afgezet tegen het streefniveau (= eindresultaat)

	maatschappelijke competenties	sociale competenties
	n	n
ja	1	5
nee		1
n.v.t.	29	24
Totaal	30	30

Scholen die geen streefniveaus hebben opgesteld en/of geen eindniveaus voor de groep schoolverlaters hebben vastgesteld, zijn in de categorie n.v.t. geplaatst; de stelling is niet van toepassing op hen, zie Tabellen 5.2 en 5.18

De vijf onderzochte scholen die voor de sociale competenties de eindresultaten hebben vastgesteld, hebben dit ook afgezet tegen de schoolnorm (Tabel 5.22).

Tabel 5.22: De school heeft de vastgestelde eindresultaten van de schoolverlaters van 2021/2022 afgezet tegen de schoolnorm

	maatschappelijke competenties	sociale competenties
	n	n
ja		5
n.v.t.	30	25
Totaal	30	30

Scholen die geen eindresultaten hebben vastgesteld voor de groep schoolverlaters en/of geen schoolnorm hebben opgesteld, zijn in de categorie n.v.t. geplaatst; de stelling is niet van toepassing op hen, zie Tabellen 5.9 en 5.21

4.2.5

Deelvraag 2.5: Is de schoolnorm voor sociale en maatschappelijke competenties behaald door de schoolverlaters in schooljaar 2021/2022?

Acht onderzochte scholen geven aan de schoolnorm voor sociale competenties te hebben behaald (Tabel 5.23). Hiervan hebben enkel zes scholen ook het eindniveau van de schoolverlaters afgezet tegen het streefniveau. Voor de maatschappelijke competenties geven twee scholen aan de schoolnorm gehaald, waarvan één school het eindniveau van de schoolverlaters heeft afgezet tegen het streefniveau. Het is voor deze scholen onduidelijk hoe bepaald is of leerlingen hun streefniveau hebben bepaald.

Tabel 5.23: In 2021/2022 is de schoolnorm door de schoolverlaters behaald

		maatschappelijke competenties	sociale competenties
		n	n
ja	ja	1	6
	nee		3
	de school heeft dit niet vastgesteld		3
	n.v.t.	2	7
nee	ja	1	1
	n.v.t.		1
n.v.t.	ja		1
	de school heeft dit niet vastgesteld		1
	n.v.t.	26	7

In deze tabel zijn alleen de scholen meegenomen die een schoolnorm hanteren. Scholen die dit niet doen, zijn onder de categorie n.v.t. geplaatst, zie Tabel 5.9.

De tabel is uitgesplitst naar scholen die wel het eindniveau van de individuele leerling hebben afgezet tegen het streefniveau (categorie: ja) en naar scholen waar dit niet van toepassing was (categorie: n.v.t.; ze hadden ofwel geen streefniveau, dan wel geen eindniveau van de leerling vastgesteld)

4.2.6

Deelvraag 2.6: Hoe verhoudt het beeld van de scholen op OR2 zich bij deze tweede meting tot het beeld dat bij de nulmeting is opgedaan?

In de tweede meting voeren iets meer onderzochte scholen de stappen in het proces tot het komen van OR2 uit voor de maatschappelijke competenties (Tabel 5.24).

Voor de sociale competenties zijn wisselende uitkomsten te zien. Bij de tweede meting bepalen minder onderzochte scholen het eindniveau voor alle schoolverlaters samen en zetten ook minder onderzochte scholen de eindresultaten tegen de schoolnorm. Voor de leerlingenzorg voeren meer onderzochte scholen de stappen uit in de tweede meting dan in de eerste meting.

Tabel 5.24: Vergelijking samenvattende matrix OR2 meting 1 (n = 30) en meting 2 (n = 28)

			maatschappelijke competenties		sociale competenties	
			2018-2019	2022-2023	2018-2019	2022-2023
			n	n	n	n
Leerling-zorg	Ambitie	De school hanteert een streefniveau voor schoolverlaters	3	5	20	23
	Toetsing	De school laat zien welke eindniveaus een individuele schoolverlater behaald heeft	2	4	21	21
	Evaluatie	De school zet het eindniveau af tegen het streefniveau (zoals vastgelegd in het OPP)	2	3	12	19
	Benutting	Er zijn schoolverlaters die het streefniveau niet behalen, maar toch naar de beoogde uitstroombestemming uitstromen	2	1	12	9
Verantwoording	Ambitie	De school heeft een schoolnorm bepaald voor streefniveaus	2	2	15	16
	Toetsing	De school laat zien welke eindniveaus alle schoolverlaters behaald hebben	1	1	12	6
	Evaluatie	De school heeft de eindresultaten van alle schoolverlaters afgezet tegen de schoolnorm			9	5
	Resultaat	De schoolverlaters hebben de door de school gestelde norm gehaald			6	3

In deze samenvatting is weergegeven op hoeveel van de bezochte scholen de onderstaande stellingen van toepassing waren. Een stelling bouwt telkens voort op de voorgaande stelling(en). Wanneer een school niet voldoet aan onderdeel I. Ambitie, is deze school niet meer meegenomen voor onderdeel II. Toetsing, etc.

Er kunnen kleine verschillen zijn ($= < 2$) tussen de aantallen van 2018-2019 bij de sociale competenties in deze analyse en het rapport van de nulmeting.

In 2018-2019 is niet expliciet gevraagd naar het afzetten van het de eindniveaus tegen het streefniveau. Daarom is dit item hier weggelaten voor 2022-2023

4.2.7 *Deelvraag 2.7: Benut de school resultaatgegevens ten behoeve van haar kwaliteitszorg?*

Bij iets minder dan de helft van de onderzochte scholen komt het voor dat de schoolverlaters het streefniveau niet behalen, maar toch naar de uitstroombestemming uitstromen (Tabel 5.25). Scholen noemen hiervoor de volgende redenen:

- Of een leerling succesvol kan uitstromen hangt niet alleen af van het integratief beeld waarvan de sociale ontwikkeling een belangrijk en soms doorslaggevend onderdeel is.
- De scholen stemmen af met het vervolgonderwijs en maken de inschatting of de leerling zich succesvol in het vervolgonderwijs kan handhaven. Dit

wordt mede bepaald door compenserende factoren van de leerling zoals voldoende eigenaarschap.

- De ontvangende school heeft bepaalde voorzieningen en ondersteuningsmogelijkheden bijvoorbeeld een schakelvoorziening of een kleinere groep en kan intensievere of passende ondersteuning bieden opdat de leerling zich verder kan blijven ontwikkelen. Er is dan vaak vooraf overleg met de ontvangende school over wat een leerling nodig heeft.
- Voor sommige leerlingen zijn de uitkomsten van genormeerde toetsen om het behalen van de streefniveaus vast te stellen niet doorslaggevend. De toetsen zijn momentopnames die worden afgezet tegen de resultaten van een leerlingvolgsysteem. Bovendien behalen leerlingen soms niet het beoogde streefniveau maar presteren ze wel binnen een aanvaardbare range.

Tabel 5.25: Er zijn schoolverlaters die het streefniveau niet behalen, maar toch naar de beoogde uitstroombestemming uitstromen

	maatschappelijke competenties	sociale competenties
	n	n
ja	1	9
nee	2	10
n.v.t.	27	11
Totaal	30	30

Scholen die geen eindresultaten hebben vastgesteld voor de individuele schoolverlaters, zijn in de categorie n.v.t. geplaatst; de stelling is niet van toepassing op hen, zie Tabellen 5.2 en 5.16

Tabel 5.26: Hoeveel procent van de schoolverlaters behalen niet het streefniveau, maar stromen toch uit naar de beoogde uitstroombestemming?

	maatschappelijke competenties	sociale competenties
	n	n
0 - 10 %		1
10 - 20 %		1
20 - 30 %	1	2
40 - 50 %		1
90 - 100 %		4
n.v.t.	29	21
Totaal	30	30

Scholen die geen schoolverlaters hebben die het streefniveau niet behalen, maar toch uitstromen naar de beoogde uitstroombestemming of die geen eindresultaten hebben vastgesteld voor de individuele schoolverlaters, zijn in de categorie n.v.t. geplaatst; de stelling is niet van toepassing op hen, zie Tabellen 5.20 en 5.25

Van de onderzochte scholen die het eindresultaat vaststellen voor individuele schoolverlaters ($n_{\text{maatschappelijk}} = 3$, $n_{\text{sociaal}} = 19$), betreft de minderheid dit ook bij haar kwaliteitszorg (Tabel 5.27).

Tabel 5.27: De school betreft de (vastgestelde) eindresultaten van de schoolverlaters bij haar kwaliteitszorg

		maatschappelijke competenties	sociale competenties
		n	n
ja	ja	1	9
	nee	2	10
nee	ja	1	1
	nee		1
n.v.t.	ja	3	3
	nee	23	6

De tabel is gesplitst naar scholen die wel het eindniveau van de individuele leerling afzetten tegen het streefniveau (categorie: ja), scholen die dit niet hebben gedaan (categorie: nee) en naar scholen waar dit niet van toepassing was (categorie: n.v.t.; ze hadden ofwel geen streefniveau, dan wel geen eindniveau van de leerling vastgesteld)

Het aantal onderzochte scholen dat eindresultaten vaststelt voor maatschappelijke competenties is zeer beperkt. De acht scholen die eindresultaten vaststellen voor sociale competenties zien vooral de volgende belemmeringen om zich hierover te verantwoorden (Tabel 5.28):

- De groep schoolverlaters is te divers (verschillende leerroutes) en de aantallen per uitstroombestemming zijn vaak te klein.
- Het juiste meet- en verantwoordingsinstrument ontbreekt om de sociale ontwikkeling over de volle breedte van de doelgroepen te kunnen vaststellen.

Tabel 5.28: De school ziet belemmeringen om zich over de (vastgestelde) eindresultaten van de schoolverlaters te verantwoorden

		maatschappelijke competenties	sociale competenties
		n	n
ja	ja, namelijk:	1	8
	nee	2	11
nee	ja, namelijk:		1
	nee	1	1
n.v.t.	ja, namelijk:	20	6
	nee	6	3

De tabel is gesplitst naar scholen die wel het eindniveau van de individuele leerling afzetten tegen het streefniveau (categorie: ja), scholen die dit niet hebben gedaan (categorie: nee) en naar scholen waar dit niet van toepassing was (categorie: n.v.t.; ze hadden ofwel geen streefniveau, dan wel geen eindniveau van de leerling vastgesteld)

Om een beeld te krijgen over de behaalde competenties wordt vaak gebruik gemaakt van de uitslagen van de veiligheidsmonitor (Tabel 5.29). Bij de sociale competenties worden ook vaak incidenten geraadpleegd, input van ouders vergaard en observaties in de klas uitgevoerd.

Tabel 5.29: De school benut andere bronnen bij haar beeld over of de competenties zijn behaald

	maatschappelijke competenties	sociale competenties
	n	n
uitslagen welbevinden veiligheidsmonitor	8	24
schorsingen	2	5
incidenten	3	17
andere bronnen	7	22
nee	18	0

4.2.8

Deelvraag 2.8: Zijn de scholen transparant over de resultaten van schoolverlaters?

Geen enkele onderzochte school heeft in de schoolgids de vastgestelde eindresultaten van de schoolverlaters opgenomen voor maatschappelijke competenties (Tabel 5.30). Voor de sociale competenties heeft een klein deel van de onderzochte scholen dit opgenomen in de schoolgids.

Tabel 5.30: De school heeft in de schoolgids de vastgestelde eindresultaten van haar schoolverlaters opgenomen

	maatschappelijke competenties	sociale competenties
	n	n
ja		3
nee	30	27
Totaal	30	30